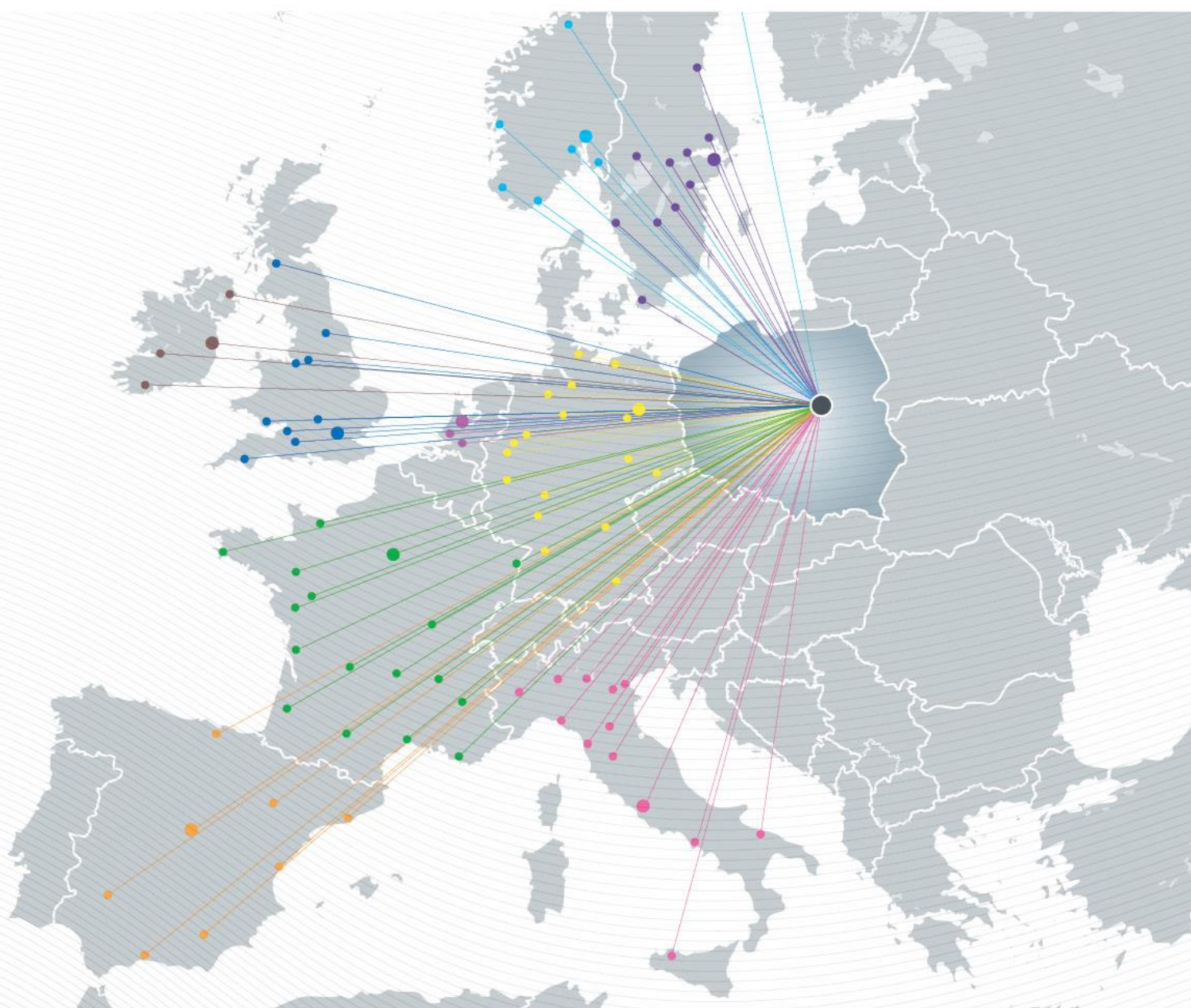

Polskie Organizacje Imigranckie w Europie

Polskie organizacje imigranckie w Irlandii– raport ze studiów przypadku

OŚRODEK
BADAŃ NAD
MIGRACJAMI

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

Polskie Organizacje
Imigranckie w Europie

Polskie organizacje imigranckie **w Irlandii** – raport ze studiów przypadku

Magdalena Lopez Rodriguez

OŚRODEK
BADAŃ NAD
MIGRACJAMI

UNIWERSYTET
WARSZAWSKI

Warszawa 2019

OŚRODEK
BADAŃ NAD
MIGRACJAMI

Ośrodek Badań nad Migracjami UW
ul. L. Pasteura 7, 02-093 Warszawa
tel. +48 2255 46 770
kom. +48 600 42 90 43
e-mail: migration.cmr@uw.edu.pl
www.migracje.uw.edu.pl

Autor raportu: dr Magdalena Lopez Rodriguez
Email: gorongosete@hotmail.com

Kierownik projektu: dr hab. Michał Nowosielski
Koordynator badań: dr Witold Nowak

Copyright by Ośrodek Badań nad Migracjami UW 2019
ISBN 978-83-66348-10-3

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Projekt badawczy „Polskie Organizacje Imigranckie w Europie”
realizowany w latach 2015-2020 jest finansowany przez
Narodowe Centrum Nauki z siedzibą w Krakowie w ramach
programu SONATA BIS (nr 2014/14/E/HS6/00731)

Spis treści

0 projekcie	5
I. Charakterystyka polskich organizacji imigranckich w Irlandii w świetle przeprowadzonych studiów przypadku	7
a. Kondycja polskich organizacji imigranckich w Irlandii	7
b. Rola polskich organizacji imigranckich w Irlandii	9
c. Stopień zorganizowania polskich organizacji imigranckich w irlandii	11
II. Miejsce polskich organizacji imigranckich w otoczeniu instytucjonalnym i organizacyjnym Irlandii w świetle przeprowadzonych studiów przypadku	12
a. Relacje polskich organizacji imigranckich z instytucjami irlandzkimi	12
b. Relacje polskich organizacji imigranckich z innymi organizacjami pozarządowymi aktywnymi w Irlandii	14
III. Relacje pomiędzy polskimi organizacjami imigranckimi w Irlandii a państwem polskim w świetle przeprowadzonych studiów przypadku	15
IV. Determinanty kondycji polskich organizacji imigranckich w Irlandii w świetle przeprowadzonych studiów przypadku	17
V. Wnioski	19
VI. Literatura	22

O projekcie

Prezentowany raport został przygotowany w ramach projektu „Polskie organizacje imigranckie w Europie” realizowanego w latach 2015-2020. Celem projektu było dokonanie diagnozy i wyjaśnienia uwarunkowań stanu polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich.

Przez organizacje imigranckie rozumie się tu stowarzyszenia stworzone przez i dla imigrantów dla realizacji celów związanych z dostarczaniem usług – społecznych, ekonomicznych i kulturowych – lub prowadzących działalność rzeczniczą na rzecz społeczności (Rodriguez-Fraticelli i in. 1991). Poprzez stan organizacji rozumie się tu aktualne położenie organizacji w zakresie struktury formalno-prawnej, miejsca i zasięgu działania, profilu działalności, form współpracy, zasobów ludzkich, zasobów materialnych, źródeł finansowania, które podlegają zmianom pod wpływem czynników egzo- i endogennych.

Projekt zakładał badanie dwojakiego rodzaju:

- Badanie diagnostyczne, mające na celu diagnozę stanu polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich.
- Badanie wyjaśniające, mające na celu udzielenie odpowiedzi na pytanie: jakie czynniki kształtują stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich?

Dzięki porównaniu stanu organizacji w wybranych krajach oraz pogłębionym badaniom nad specyfiką jego uwarunkowań możliwe było zweryfikowanie następujących hipotez:

H1: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od charakterystyki procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej.

H2: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od charakterystyki kraju wysyłającego.

H3: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od charakterystyki kraju przyjmującego.

H4: Stan polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich zależy od bilateralnych relacji między krajem wysyłającym a przyjmującym.

Do realizacji badań porównawczych w projekcie wybrano następujące kraje: Niemcy, Francję, Wielką Brytanię, Irlandię, Norwegię, Szwecję, Holandię, Włochy i Hiszpanię.

Badania terenowe przeprowadzone zostały następującymi technikami badawczymi:

- a. Badanie techniką sondażu internetowego (CAWI) – ilościowe badanie zaangażowania społecznego, stosunku do polskich organizacji imigranckich oraz charakterystyki społeczno-demograficznej Polaków mieszkających w wybranych krajach europejskich.
- b. Wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji zajmujących się koordynacją, kreowaniem i realizacją polityki polonijnej na temat oceny założeń i realizacji polityki polonijnej, oceny kondycji polskich organizacji imigranckich, oceny czynników wpływających na stan polskich organizacji imigranckich.
- c. Wywiady pogłębione z przedstawicielami instytucji zajmujących się koordynacją, kreowaniem i realizacją polityk migracyjnych i integracyjnych w wybranych krajach europejskich na temat oceny założeń i realizacji polityk migracyjnych i integracyjnych oraz ich wpływu na stan polskich organizacji imigranckich.

- d. Wywiady pogłębione z ekspertami w zakresie polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich na temat oceny kondycji polskich organizacji imigranckich, oceny czynników wpływających na stan polskich organizacji imigranckich.
- e. Studia przypadków polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich, mające na celu szczegółowe zbadanie działalności wybranych organizacji ze szczególnym uwzględnieniem ich kondycji oraz czynników na tę kondycję wpływających (wywiady pogłębione z liderami wybranych organizacji, przedstawicielami otoczenia, dokumentacja działalności instytucji w postaci np. fotografii, wycinków prasowych, programów, publikacji etc.).
- f. Badanie techniką sondażu instytucjonalnego polskich organizacji imigranckich w wybranych krajach europejskich mające na celu zdiagnozowanie stanu tych instytucji. Sondaż zostanie przeprowadzony w formie ankiety internetowej oraz rozsyłanej ankiety pocztowej dla zwiększenia odsetka zwrotu.

I. Charakterystyka polskich organizacji imigranckich w Irlandii na przykładzie przeprowadzonych studiów przypadku

a. Kondycja polskich organizacji imigranckich w Irlandii

Wszystkie pięć organizacji zbadanych w tym studium określiło siebie jako stowarzyszenie będące w lepszej kondycji niż w przeszłości, zarówno finansowej, jak i pod względem innych aspektów. Wśród opinii zwykle przeważały te pozytywne. W zależności od badanego ugrupowania jako kwestie wpływające na korzystną ocenę podawano np. sprawny przepływ informacji między daną organizacją a innymi polonijnymi, rozpoznawalność na arenie irlandzkiej oraz skuteczność w promowaniu wymiaru kulturowego i integracyjnego swojej działalności.

W kontekście kondycji finansowej badane organizacje możemy podzielić na dwie grupy – te, które otrzymują fundusze od rządu irlandzkiego, bardziej usatysfakcjonowane swoją sytuacją finansową, oraz te, które takich funduszy nie otrzymują. Ugrupowania o charakterze typowo prointegracyjnym (C, D i E) większość swoich funduszy posiada z grantów rządu irlandzkiego, natomiast te ukierunkowane na podtrzymywanie polskiej tradycji, kultury i języka (A i B) nawet nie pretendują do aplikowania o takie granty. Innym problemem tych dwu ostatnich organizacji jest brak umiejętności merytorycznych i językowych potrzebnych przy ubieganiu się o granty.

Z wywiadów można wywnioskować, że te stowarzyszenia, które nie posiadają własnej siedziby, a jednocześnie takowej potrzebują (B i C), mają problem z opłacaniem wysokich czynszów. Dwa inne ugrupowania (A i E) nie mają potrzeby posiadania lokalu (ściśle współpraca z innymi organizacjami i instytucjami zapewnia stały i bezproblemowy dostęp do ich lokali, które są organizacjom A i E użyczane), a piąta organizacja (D) ma siedzibę w budynku Domu Polskiego i korzysta z niej nieodpłatnie.

Irlandzka grupa polonijna to na ogół ludzie, którzy wyemigrowali na przestrzeni ostatniej dekady. Ma to swoje odzwierciedlenie w funkcjonujących w Irlandii strukturach organizacyjnych: cztery z badanych stowarzyszeń zostały założone po napływie Polaków do Irlandii w 2006 roku (A, B, C i E) i działacze tych stowarzyszeń zdani są na własne doświadczenie, ponieważ wcześniej nie funkcjonowały jakiegokolwiek podobne struktury. W przypadku niektórych ugrupowań stanowiło to impuls do uformowania się niekonwencjonalnych, nowatorskich form zarządzania. Brak takich struktur może jednak utrudniać prowadzenie działalności, gdyż nie ma możliwości przeszczepiania skutecznych rozwiązań, do których można by było się odwołać.

W przypadku funkcjonowania dwóch organizacji (C i E) można zaobserwować pewien fenomen – wychodzenie poza ramy rodzimej, polskiej kultury. Organizacje te są ukierunkowane na promowanie integracji i partycypacji w obszarze wielokulturowego społeczeństwa Irlandii oraz na współpracę z innymi grupami etnicznymi – bardziej niż na „patriotyczną izolację”. Można uznać, że nastawienie się na taki profil działalności jest obecnie jednym z ważniejszych gwarantów dobrej kondycji organizacji ze względu na możliwość pozyskiwania funduszy od strony irlandzkiej. Ugrupowania nastawione prointegracyjnie, a jednocześnie oferujące wsparcie dla lokalnych społeczności są w lepszej kondycji finansowej (C) niż te skoncentrowane głównie na propagowaniu kultury polskiej i języka (A i B). Pomimo narzekania większości respondentów na niewystarczające wsparcie finansowe, można odnieść wrażenie, że każde z ugrupowań potrafi poradzić sobie w sytuacjach kryzysowych, gdy nadchodzi moment zagrożenia

w funkcjonowaniu czy nawet istnieniu organizacji¹. Trudne chwile udaje się przetrwać dzięki solidarności społeczności polskiej oraz zaangażowaniu liderów tych stowarzyszeń².

W miarę osiedlania się Polaków na ziemi irlandzkiej wzrosła liczba organizacji, zwiększyło się ich rozprzestrzenienie oraz zmienił charakter ich działalności. To, że nie są już skoncentrowane w głównych ośrodkach, jest postrzegane jako znak dobrej kondycji ugrupowań polonijnych i ma związek z dobrze rozwiniętą siecią kontaktów pomiędzy różnymi organizacjami, które są relatywnie blisko siebie geograficznie i mogą wspierać się wzajemnie. Z ugrupowań, które posłużyły w niniejszych badaniach jako studia przypadku, dwa mieszczą się w stolicy (A i D), jedno w mniejszym ośrodku miejskim (C), a dwa kolejne charakteryzuje zasięg ogólnokrajowy (B i E) – ich członkowie są rozproszeni na terenie całej Irlandii. Duża liczba Polaków aktywnie tworzących pewną społeczność zamieszkuje w Irlandii już od ponad 10 lat i członkowie organizacji zdołali stworzyć rozbudowaną sieć kontaktów oraz nawiązali rozmaite formy współpracy. Większość respondentów naszych badań знаła się nawzajem, co z jednej strony, może świadczyć o bardzo wysoko rozwiniętym networkingu i kooperacji między polonijnymi ugrupowaniami, a z drugiej – o dobrej integracji obejmującej jednak wyłącznie osoby zarządzające tego typu organizacjami.

Najistotniejszymi zagadnieniami związanymi z przyszłością organizacji polonijnych, wymienionymi przez respondentów, są: szansa i potrzeba wytworzenia silnej struktury polonijnej, aktywnej i widocznej, która miałaby nad sobą nadzorującą organizację parasolową; dostosowanie się do potrzeb klienta – odbiorcy organizacji (dotyczy to szczególnie organizacji E, A oraz C); wykształcenie profilu łączącego promowanie polskości z działaniami prointegracyjnymi. Największą chęć prowadzenia tego typu działalności wyraziły organizacje A i C. Brak jednej polonijnej organizacji parasolowej, której przywódcy zapewniłby ochronę oraz wyznaczali dopuszczalne działania organizacyjne stowarzyszeniom w niej zrzeszonym, jest postrzegany negatywnie – jako niekorzystna sytuacja, która może doprowadzić do osłabienia kondycji poszczególnych ugrupowań.

Niestabilna, zmieniająca się sytuacja finansowa jako podstawa kondycji

Sytuacja finansowa pięciu badanych organizacji jest dość niestabilna i zmienia się z roku na rok w zależności od polityki integracyjnej i imigracyjnej Irlandii (co wpływa na możliwość pozyskiwania grantów), polityki zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub tego, czy dane stowarzyszenie posiada personel o odpowiednich kompetencjach do sporządzania wniosków o granty na projekty. Z pięciu organizacji tylko jedna, ta posiadająca siedzibę na własność, nie uskarżała się na problemy związane z funduszami na działalność. Istotnym zagadnieniem w niniejszych badaniach studiów przypadku jest okresowa działalność projektowa jako źródło finansowania stowarzyszeń. Trzy z badanych ugrupowań opierają się prawie wyłącznie na działalności projektowej

¹ Jako dobry przykład można tutaj podać organizację A, której działaczom po nagłym wycofaniu środków udało się znaleźć inne formy finansowania – dzięki nim organizacja mogła funkcjonować w udoskonalonej formule.

² Trzeba zaznaczyć, że wiele organizacji w sytuacjach „podbramkowych” nie potrafiło sobie poradzić i przetrwać, ale z wiadomych względów badania prowadzono wśród tych kontynuujących swoją działalność mimo przeciwności. Może to wpłynąć na tendencyjność i stronniczość badań.

i właśnie to jest determinantem ich zmieniającej się sytuacji finansowej i skupienia wszystkich sił na pozyskiwaniu funduszy. Otrzymanie grantu odbywa się na zasadzie konkursu i do pewnego stopnia jest wynikiem „loterii” uwarunkowanej splotem okoliczności – niepowodzenia w tej materii mogą być czynnikiem zniechęcającym działających ochotniczo aktywistów – liderów organizacji. Następną determinantę kondycji finansowej organizacji stanowi fakt, że pozyskiwanie środków z funduszy rządu polskiego to proces w ocenie badanych skomplikowany, a planowanie budżetu jest utrudnione.

Z wyjątkiem jednej z badanych organizacji wszystkie mają problemy lokalowe i brakuje im funduszy (od strony irlandzkiej i polskiej) na pokrycie kosztów wynajmu pomieszczeń na siedzibę. Wspomniane jedno z pięciu zrzeszeń stacjonuje w siedzibie, za którą nie musi uiszczać opłat, natomiast dwa inne wyraziły zdanie, że nie potrzebują fizycznej nieruchomości ze względu na charakter ich działalności i na to, że korzystają z użyczanych im sal. Dla dwóch pozostałych kwestie lokalowe stanowią źródło nieustających problemów natury pieniężnej.

Niedostatek czasu u osób zarządzających organizacjami, spowodowany niezbędnym zaangażowaniem się w płatną pracę zawodową oraz obowiązki rodzinne, to czynnik hamujący rozwój i funkcjonowanie ugrupowań. Lepsza kondycja finansowa organizacji i w efekcie płatne etaty pozwoliłyby zaradzić problemom kadrowym. Brak stałego dochodu i potrzeba opłacania czynszu za wynajmowane siedziby powodują, że zaangażowane osoby skupiają wszystkie swoje wysiłki na pozyskiwaniu funduszy, zamiast na twórczej działalności zgodnej z celami organizacji. Organizacje posiadające ekspertów biegłych w przygotowaniu aplikacji o dofinansowanie, zwłaszcza w języku angielskim, są w lepszej sytuacji finansowej – otrzymują one większe dotacje od rządu oraz innych organizacji irlandzkich. Wszystkie z badanych organizacji chciałyby stworzyć przynajmniej jednoetatowe stanowisko dla osoby, która zajmowałaby się administracyjną stroną prowadzenia organizacji oraz aplikowaniem o granty.

Na podstawie badań dotyczących wyłącznie pięciu organizacji trudno mówić o dramatycznym czy postępującym kryzysie wśród ugrupowań polonijnych w Irlandii, ponieważ ujęte w tym opracowaniu stowarzyszenia radzą sobie nawet w momentach kryzysowych i udaje im się pozyskać środki potrzebne do prowadzenia dalszej działalności. Innym elementem związanym z otrzymywaniem funduszy na działalność jest konieczność rozwijania się w określonym kierunku i przyjmowania konkretnego profilu w zgodzie z wymogami narzucanymi przez sponsorów. Respondenci trzech z pięciu ugrupowań nadmienili, że zmieniają profil działalności, uwzględniając kryteria przyznawania grantów. Tym, co gwarantuje dofinansowanie ze strony rządu oraz innych jednostek irlandzkich, jest nastawienie się na działania prointegracyjne. W efekcie organizacje kreują „sztuczne”, niekoniecznie potrzebne formy działalności w celu zaistnienia wśród stowarzyszeń funkcjonujących w Irlandii.

b. Rola polskich organizacji imigranckich w Irlandii

Na podstawie badań stwierdzić można, że polskie organizacje imigranckie kompetentnie i efektywnie reprezentują Polaków w Irlandii i przyczyniają się do tego, że społeczność ta postrzegana jest w dobrym świetle i jako aktywna, dynamiczna grupa.

Organizacje polonijne badane w niniejszej próbie odgrywają różnorakie role, które zostały opisane poniżej. Jedno z tych ugrupowań zostało wcześniej zaklasyfikowane

przez ekspertów jako klasyczna organizacja polonijna pod względem organizacyjnym i sposobu działania – jako jedyne powstało ono przed okresem bezprecedensowego napływu Polaków do Irlandii.

Organizacje ujęte w tym opracowaniu można zaklasyfikować jako:

- kulturalne/promujące kulturę polską, mające na celu podtrzymywanie różnych aspektów polskości (A i D);
- pomocowe/socjalne/wspierające Polaków/wspomagające, czyli te które pomagają Polakom w aspekcie socjalnym (C);
- edukacyjne/o profilu kształcącym – przeważnie są to polskie szkoły sobotnie, a ich celem jest utrwalanie i rozwijanie kompetencji językowych oraz rozpowszechnianie ojczystej kultury wśród dzieci polskich migrantów (B);
- lobbujące/aktywizujące/proobywatelskie, które walczą o prawa dla Polaków na rynku irlandzkim oraz aktywizują społeczność polską (E);
- integracyjne/promujące relacje polsko-irlandzkie, mające za główny cel integrację Polaków ze społeczeństwem irlandzkim i innymi kulturami obecnymi w Irlandii (C, D, E)³;
- reprezentujące Polaków/promujące polską społeczność w Irlandii, czyli takie, które mają za cel przedstawienie Polaków jako aktywną, dynamiczną społeczność postrzeganą w dobrym świetle (A, B, C, D, E)⁴.

Bez wątpienia, organizacje polonijne, które posłużyły tutaj jako studia przypadku, często łączą w sobie wiele powyższych funkcji jednocześnie.

Jedna z analizowanych tutaj organizacji (E), często określana jako „pseudoparasol”, należy do oddzielnej kategorii. Po pierwsze, kładzie nacisk na zachęcanie Polaków do uczestniczenia w życiu publicznym oraz na wyrównywanie ich szans społecznych i zawodowych (rola aktywizująca/proobywatelska). Jest to jedna z tych organizacji, która w sposób najbardziej jawny dąży do działalności integracyjnej zamiast kulturowej separacji. Jako jedna z nielicznych organizacji polonijnych w Irlandii wychodzi do innych nacji poza polską oraz podejmuje działania mające na celu wzmacnianie relacji z Irlandią poprzez zachęcanie rodaków do głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych. Organizacja ta jednocześnie spełnia funkcję promującą oraz łączącą; pełni rolę węzła komunikacyjnego dla innych organizacji i prowadzonych przez nie projektów. Jej członkowie posiadają wiedzę, umiejętności i kapitał społeczny ułatwiające realizację różnych przedsięwzięć, mimo braku siedziby. Organizacja składa się z dosyć rozproszonych, mniejszych lub większych podmiotów, nie ma ustrukturyzowanych władz, a główną platformą komunikacji i inspiracji jest grupa na Facebooku.

Część organizacji polonijnych o profilu kulturalnym (w tym organizacja A) nastawiona jest na reprezentowanie Polski wobec Polonii, pielęgnowanie spuścizny ojczystej i krzewienie wiedzy dotyczącej polskiej historii, a wszystko to przy jednoczesnym otwieraniu się na realia i kulturę lokalną. Analizując informacje zebrane w trakcie wywiadów, można uznać, że rola organizacji polonijnych będzie się zmieniać. Jak zauważało wielu respondentów, prawdopodobnie nabiorą one bardziej

³ Z badań wynika, że głównym celem organizacji D jest raczej integrowanie się z Irlandczykami niż z innymi kulturami obecnymi w Irlandii.

⁴ Organizacja E wyraźnie określa to jako swój priorytet. W przypadku innych ugrupowań jest to cel pośredni.

aktywizującego, kosmopolitycznego i integrującego charakteru, zamiast ulegać tendencjom do odseparowywania się. Ponadto będą musiały odpowiadać na zmieniające się z czasem bieżące potrzeby Polaków w Irlandii – np. te dotyczące opieki nad seniorami, zdrowia psychicznego młodzieży, przemocy domowej czy bardziej skomplikowanych spraw socjalnych. Przykładem organizacji która skutecznie ewoluuje w kierunku takich prognoz, jest pomocowa organizacja C, której aktywność nastawiona jest również, jeśli nie przede wszystkim, na marginalizowane grupy Polaków w Irlandii.

Jeżeli wspomniane wyżej organizacje będą chciały w przyszłości mieć w swoich szeregach młode pokolenie Irlandczyków o polskich korzeniach, będą musiały ewoluować i zmieniać się stosownie do ich potrzeb.

c. Stopień zorganizowania polskich organizacji imigranckich w Irlandii

Na podstawie pięciu badanych przypadków, można uznać że organizacje polonijne w Irlandii tworzą się spontanicznie; takie były początki wszystkich ugrupowań poddanych niniejszemu badaniu. Było to nieformalne spotkanie, „skrzyknięcie się” kilku niezrzeszonych przyjaciół (A i E) lub osób ze sobą niezwiązanych, ale posiadających podobny cel (B, C, D). Inną formą zapoczątkowania organizacji może być konkretna potrzeba zidentyfikowana w obrębie społeczności polskiej, wymagająca wsparcia, nawiązania dialogu, a w konsekwencji samoorganizowania się. W taki właśnie sposób powstała większość organizacji pomocowych, m.in. organizacja C. Jednocześnie pozytywnym aspektem związanym ze zdolnością mobilizowania się społeczności polskiej w Irlandii jest chęć niesienia pomocy w sytuacjach kryzysowych⁵.

Migranci i ich organizacje mają chęć pomagania i uczestniczenia w określonych przedsięwzięciach w razie potrzeby – jako przykład takiego zachowania respondenci podawali efektywną współpracę polskich stowarzyszeń przy organizacji festiwalu Polska–Éire. Wskazuje to na znaczny stopień zorganizowania wspomnianych zjednoczeń, szczególnie gdy występuje nagła potrzeba wsparcia i współdziałania. Jak zauważono już wcześniej, istotną rolę odgrywa przy tym organizacja E, która wspomaga kooperację między ugrupowaniami polonijnymi.

Inną istotną kwestią jest małe zaangażowanie i nieufność do działania w organizacjach wśród Polaków w Irlandii. We wcześniejszych wywiadach eksperckich była mowa o braku inicjatywy i motywacji oraz chęci samoorganizowania się wśród Polonii, co pokrywa się z niniejszymi badaniami pięciu studiów przypadku. We wszystkich zbadanych ugrupowaniach najbardziej zaangażowane są jednostki, które działały w nich od samego początku. Rotacja personelu zarządzającego i osób zaangażowanych jest niewielka. Dotyczy to organizacji poakcesyjnych.

Do organizacji D przybyli nowi, młodszy członkowie, tworzący wraz ze starszym pokoleniem rdzeń dzisiejszych struktur. Z wcześniejszych wywiadów z ekspertami wynika, że w Irlandii nie ma konfliktów pomiędzy „starymi” i „nowymi” organizacjami. Badania przeprowadzone wśród pięciu ugrupowań pokrywają się w dużej mierze z tą opinią. Organizacje „stare i zasiedziały” (tak jak można by nazwać organizacje D z racji jej

⁵ Kiedy nad organizacją A zawisło niebezpieczeństwo zakończenia działalności z powodu braku funduszy, polska społeczność wspomagała ją w każdej możliwej formie.

długoletniego istnienia) jako takie w rzeczywistości w Irlandii nie istnieją, ponieważ obecni są w nich imigranci poakcesyjni i są one na nich otwarte.

II. Miejsce polskich organizacji imigranckich w otoczeniu instytucjonalnym i organizacyjnym Irlandii na przykładzie przeprowadzonych studiów przypadku

a. Relacje polskich organizacji imigranckich z instytucjami irlandzkimi

Na podstawie wywiadów można wywnioskować, że, z jednej strony, współpraca z instytucjami irlandzkimi jest mało rozwinięta, ale z drugiej, że o ile nie jest usystematyzowana i sformalizowana, o tyle pewne formy kooperacji istnieją. Współpraca z sektorem rządowym w Irlandii najbardziej intensyfikuje się przy przygotowaniach polsko-irlandzkiego festiwalu Polska-Éire. Taka współpraca jest okresowa, miała też miejsce np. w czasie przedwyborczym w 2014 roku. W obrębie pięciu organizacji, które posłużyły tutaj jako studia przypadków, występuje znaczne zróżnicowanie w tej sferze. Można stwierdzić, że wśród badanych organizacji w dwóch z nich (A, B) ich współpraca z administracją publiczną jest słabo rozwinięta, w przypadku dwóch kolejnych (C, D) – średnio, a tylko w jednej – wysoko, zarówno na poziomie władz centralnych, jak i lokalnych (E).

Niezbyt efektywna współpraca niektórych organizacji z irlandzką administracją publiczną, zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym, wynika głównie z braku potrzeby takiego współdziałania. Organizacja B, owszem, prowadzi korespondencję z irlandzkim ministerstwem edukacji, ale jest to działanie mające na celu wyłącznie rzecznictwo i lobbing obliczony na wprowadzenie języka polskiego do szkół irlandzkich, czyli zrealizowanie swoich patriotycznych w założeniu celów. W organizacji A takie partnerstwo jeszcze nie istnieje, ale jest przygotowywany pod nie odpowiedni grunt. Dotychczas organizacja była zorientowana tylko na Polskę i jedyną współpracę z irlandzkimi władzami, jaką podjęto, stanowiły kontakt z lokalnymi posłami w celu znalezienia nowej siedziby oraz kooperacja z samorządem Dublina w roli beneficjenta programu pilotażowego obliczonego na pomoc osobom bezrobotnym w znajdowaniu zatrudnienia. Jako przyczynę sporadycznej tylko współpracy z rządem irlandzkim, oprócz braku takiej potrzeby, wymieniano nieznaną sobie języka angielskiego (dotyczy pewnej części członków poszczególnych organizacji) i nieumiejętność aplikowania o fundusze pochodzące od strony irlandzkiej. O ile organizacja B nie ma aspiracji dotyczących bliższej współpracy z władzami, to organizacja A jest na nią otwarta i ostatnimi czasy aktywnie zabiega o jej nawiązanie. Organizacja D współdziała z rządem irlandzkim głównie na szczeblu centralnym. Polega to np. na goszczeniu wicepremier Irlandii na jednym z wydarzeń organizowanych przez ugrupowanie lub zapraszaniu innych reprezentantów rządu na swoje imprezy. Organizacja D ma w zarządzie zarówno rodowitych Irlandczyków, jak też osoby na tyle już zadomowione w Irlandii, że posiadają wystarczające kompetencje, aby aplikować o granty rządu irlandzkiego. Współpraca organizacji D z rządem opiera się na dwóch filarach – uzyskiwaniu funduszy od rządu irlandzkiego oraz współdziałaniu przy organizacji festiwalu Polska-Éire. Jako organizacja z założenia elitarna nie wyraża ona chęci współpracy z innymi organizacjami migranckimi. Według Bryana Fanninga (Fanning 2011) oraz Alana Barretta i Davida Duffy'ego (Barret, Dufy 2008), imigranci pochodzący z krajów katolickich i biali, są objęci mniejszym ryzykiem dyskryminacji w Irlandii ze względu na religię czy kolor skóry. Brak chęci współpracy

z innymi organizacjami etnicznymi może łączyć się z potrzebą odseparowania się od tych mniejszości etnicznych w Irlandii, które są postrzegane przez społeczeństwo jako w jakiś sposób gorsze niż biali i katoliccy Polacy.

Organizacja C ze względu na dużą różnorodność realizowanych projektów współpracuje ze stroną irlandzką dosyć intensywnie i na wielu poziomach. W przypadku organizacji C współpraca z władzami lokalnymi opiera się na wspólnym organizowaniu wydarzeń, „odstępowaniu” sobie ekspertów, przekazywaniu informacji oraz świadczeniu usług np. porad. Wizjonerstwo zarządzającego organizacją gra tutaj dużą rolę – wykazuje się on dużą kreatywnością przy inicjowaniu nowych form współpracy (m.in. kontaktowanie się z koncernami zatrudniającymi Polaków w celu sponsoringu, wzajemne udostępnianie sobie lokali oraz angażowanie Irlandczyków jako przedstawicieli zarządu).

Organizacja E jest jedyną, która ze względu na pełnienie roli „rzecznika” oraz nastawienie na lobbing ma liczne kontakty zarówno z rządem irlandzkim, jak i innymi pozarządowymi organizacjami niepolonijnymi. Wynika to też z faktu, że organizacja E często stanowi łącznik pomiędzy organizacjami polonijnymi a stroną irlandzką – udało jej się nawiązać kontakty z reprezentantami partii politycznych oraz radnymi, prowadząc program aktywizacji politycznej Polaków w celu zachęcenia ich do głosowania oraz kandydowania w wyborach lokalnych. Organizacja E aktywnie współpracuje zarówno z różnego rodzaju ciałami konsultacyjnymi, jak i z departamentami działającymi na rzecz migrantów w Irlandii. Ponadto wiele projektów, mających na celu podniesienie ogólnego poziomu świadomości społeczeństwa w odniesieniu do istnienia i funkcjonowania mniejszości polskiej, jest realizowanych w ramach współdziałania z innymi etnicznymi organizacjami pozarządowymi. Organizacja E współpracuje aktywnie z innymi ugrupowaniami etnicznymi na wielu poziomach, ale jej głównym celem jest zogniskowanie sił grup mniejszościowych. To działanie charakteryzuje nieodcinanie się od innych imigrantów, co jest ewenementem wśród organizacji polonijnych i pozwala zbiorowości polskiej zaistnieć i dać się poznać wśród innych kultur obecnych w Irlandii. Aspiracją organizacji E jest dzielenie się doświadczeniami polskimi z innymi nacjami, tak aby mogły one przenieść wypracowane przez Polaków rozwiązania na swój grunt.

Na podstawie badań empirycznych, przyczyn słabego rozwinięcia się współpracy między organizacjami polonijnymi nawzajem oraz między nimi, a innymi ugrupowaniami w Irlandii, można się doszukiwać np. w relatywnie bezproblemowym egzystowaniu polskiej społeczności na ziemi irlandzkiej, które przebiega bez przejawów dyskryminacji i zachowań ksenofobicznych wobec niej. Innym powodem mało intensywnej kooperacji jest fakt, że w 2009 roku zlikwidowano ministerstwo ds. integracji imigrantów i obecnie brakuje instytucji, która aktywnie promowałaby współpracę z organizacjami etnicznymi. To same organizacje muszą zabiegać o jakiekolwiek formy współdziałania z rządem irlandzkim. Z tej przyczyny również wszelka kooperacja częściej nawiązywana jest na poziomie władz lokalnych, np. przy: organizowaniu wydarzeń, zasięganiu informacji, przekazywaniu spraw dotyczących sytuacji środowiska polonijnego, przyjmowaniu stażystów oraz także pozyskiwaniu funduszy.

Zdolność do współpracy jest często warunkowana tym, czy dana organizacja może otrzymać fundusze ze strony irlandzkiej. Jednakże, aby pozyskać takie dotacje, należy być nastawionym na integrację oraz angażować inne grupy migranckie. Te organizacje, które mają profil „czysto polonijny”, ze względu na swój kulturowy separatyzm często

nie spełniają warunków polityki integracyjnej Irlandii. Teza ta, sformułowana w oparciu o wcześniejsze wywiady z ekspertami polonijnymi, znajduje potwierdzenie również w niniejszych badaniach – działalność organizacji, które nie otrzymują funduszy (organizacje A i B), ma charakter nieinkluzywny. Trudności w pozyskaniu funduszy ze strony irlandzkiej wynikają z braku znajomości realiów i zasad aplikowania o granty wśród działaczy diaspory polskiej, nieodpowiedniego profilu danego zjednoczenia (nieprointegracyjnego charakteru), niedogodnej lokalizacji (czyli umiejscowienia organizacji poza Dublinem) oraz braku odpowiednich relacji osobistych z jednostkami reprezentującymi rząd irlandzki oraz ich przychylności.

b. Relacje polskich organizacji imigranckich z innymi organizacjami pozarządowymi aktywnymi w Irlandii

W zakresie relacji ugrupowań polonijnych z irlandzkimi organizacjami pozarządowymi analiza materiału zgromadzonego z pięciu studiów przypadku wykazuje, że obecna sytuacja pokrywa się z tą prognozowaną wcześniej przez badanych ekspertów polonijnych oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych w Irlandii. Kontakty takie są nieczęste i obie strony rzadko nawiązywały ze sobą interakcje. Reprezentanci organizacji twierdzili, że współpracują w niewielkim stopniu i że nie są zbyt chętnie zapraszani np. do ciał konsultacyjnych.

W przypadku niektórych stowarzyszeń można odnieść wrażenie, że współpraca z nimi odbywa się na zasadzie gołosłownych deklaracji, bez realnej i efektywnej współpracy – nawiązywanie takiej pseudokooperacji często jest podyktowane wysokimi wymogami rządu, który finansuje projekty.

Reasumując, można uznać, że współpraca ugrupowań polonijnych z administracją publiczną oraz organizacjami pozarządowymi jest zależna od charakteru danej organizacji. W niniejszej próbie dwie z organizacji (A i B) można uznać za posiadające w pewnym sensie charakter izolacjonistyczny – albo nie wyraziły one chęci współpracy ze stroną irlandzką, albo z nią jeszcze nie współpracują. Te stowarzyszenia skupiają się w swojej działalności na kwestiach pielęgnowania wartości narodowych i polskiej kultury i w pewien sposób dążą do odseparowywania Polaków od ich nowego społeczeństwa, mimo że nie zawsze jest to działanie zamierzone. Pozostałe trzy ugrupowania (C, D, E) można określić jako prointegracyjne – ich celem jest wsparcie integracji Polaków na gruncie irlandzkim. Sprzeciwiają się one tendencjom izolacjonistycznym i charakteryzują się otwarciem się na inność. Istotne jest, aby zaznaczyć, że o ile organizacje C i E nastawione są na integrację z wszystkimi grupami etnicznymi zamieszkającymi w Irlandii, o tyle priorytetem organizacji D jest zasadniczo formowanie przyjaźni pomiędzy Polakami a Irlandczykami. W efekcie, te organizacje których cele i działania mają bardziej prointegracyjny charakter charakteryzują się silniejszymi formami współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi w Irlandii.

III. Relacje pomiędzy polskimi organizacjami imigranckimi w Irlandii a państwem polskim na przykładzie przeprowadzonych studiów przypadku

Według ekspertów, z którymi przeprowadzono wywiady na poprzednim etapie badań, omawiane w tym rozdziale relacje stwarzają zarówno wyzwania, jak i szanse dla organizacji polonijnych w Irlandii. Również w przypadku pięciu organizacji, służących jako studia przypadku, kooperacja ta przedstawiała się różnorako. Według części respondentów współpraca z państwem polskim stwarza pewne problemy, szczególnie od przejścia władzy przez nowy rząd w 2015 roku, a wzajemne relacje stały się nieco napięte. W zależności od charakteru ich działalności, relacje poszczególnych ugrupowań z obecnym rządem Rzeczypospolitej Polskiej uległy polepszeniu albo zostały ograniczone.

Określona polityka państwa wyznacza na co położony jest nacisk w kwestiach relacji z Polonią. Należy zwrócić uwagę, że trzy z omawianych organizacji polonijnych (A, C i E) są nastawione na programy integracyjne, aktywizację społeczności polskiej i uwidacznianie jej na arenie irlandzkiej. Jedno z ugrupowań (D) na ogół rozwija współpracę na szczeblu dyplomatycznym, tzn. kooperuje głównie na zasadzie zapraszania reprezentantów państwa polskiego na swoje imprezy, a inne (B) zajmuje się wsparciem projektów *stricto* polonijnych, tzn. skoncentrowanych na dbaniu o krzewienie kultury polskiej i użytkowanie języka polskiego. Jedyną organizacją deklarującą zdecydowaną poprawę sytuacji w stosunkach z władzami polskimi RP – Senatem i Kancelarią Prezydenta RP – jest stowarzyszenie zajmujące się oświatą polonijną w Irlandii (B).

Rząd polski aktywnie zajął się rozpropagowaniem nauki języka polskiego wśród dzieci polonijnych w Irlandii, wprowadził legitymacje dla dzieci uczęszczających do szkół sobotnich oraz promował poprzez wizyty w Irlandii wprowadzenie języka polskiego jako przedmiotu do szkół irlandzkich. W związku z powyższym ostatnia ze wspomnianych wcześniej organizacji bardzo przychylnie wypowiadała się o nowo uformowanych relacjach z obecnym rządem w Polsce⁶. Do źródeł problemów w relacjach badanych ugrupowań z państwem polskim należy traktowanie Irlandii jako części Wielkiej Brytanii i niewyszczególnianie jej jako grupy docelowej, która zasługiwałaby na odrębne wsparcie finansowe. Ponadto skierowanie środków na Wschód przy jednoczesnym traktowaniu Polaków w Irlandii jako obywateli mobilnych (C i A) spowodowało zredukowanie funduszy dostępnych dla Irlandii. Zwrócono także uwagę (A) na zbyt małą reprezentację Polaków w Irlandii wobec władz w Polsce i na to, że mimo powstania rady doradczej w sprawie Polaków na emigracji przy Sejmie RP, nie ma w niej przedstawicielstwa z Irlandii. Kilku respondentów skarżyło się na skomplikowany proces rozlokowywania grantów przez Senat oraz MSZ (A, B, C i E)⁷. Po pierwsze, trudno przewidzieć, jaką sumę otrzyma dana organizacja, co stwarza przeszkodę w zaplanowaniu budżetu (A i C). Po drugie, niespodziewane wstrzymanie długoletniej pomocy finansowej może stać się powodem rozwiązania organizacji. Brak wiedzy, z jakich powodów

⁶ Warto dodać, że na działania promujące polską kulturę, dziedzictwo i język polskie MSZ przeznaczyło w 2016 roku o 30% więcej środków niż w roku poprzednim. W swoim przemówieniu podczas wizyty w Irlandii sekretarz stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Jan Dziędzić oświadczył: „Chcemy zainwestować w to, by Polacy w Irlandii byli silni, pewni siebie i pamiętali o swoich korzeniach. Trzeba kłaść nacisk na edukację dzieci i młodzieży. Przekazywanie języka polskiego następnemu pokoleniu jest dla nas najważniejsze” (<https://www.tysol.pl/a4072-Jezyk-polski-w-irlandzkich-szkolach-Wladze-Zielonej-Wyspy-zyczliwe> – dostęp: 07.07.17).

⁷ Organizacja D nie aplikuje o granty od strony polskiej.

środki nie zostały przyznane, nie pozwala organizacjom na skuteczną modyfikację swoich kolejnych wniosków o dotację (A i C).

W trakcie badania pojawiły się skargi (szczególnie reprezentantów organizacji C i E) na to, że polityka zagraniczna państwa polskiego jest anachroniczna i nie nadąża za trendami współczesnej migracji. Uznano (C i E), że obecnie kładziony jest zbyt duży nacisk na szkolnictwo, historię i tradycję, zamiast na dostosowywanie się do realiów społeczności migranckiej. Promowanie polskości, jak już wcześniej wspomniano, zostało docenione przez organizacje nastawione na szkolnictwo. W dodatku uczestnictwo w procesach konsultacyjnych MSZ nie gwarantuje, że uwagi przedstawicieli danej organizacji są wdrażane przy tworzeniu programów współpracy z Polonią.

Jednocześnie respondenci wypowiadali się także o pozytywnych aspektach współpracy z państwem polskim. Tylko jedna z pięciu organizacji (A) nie była usatysfakcjonowana swoją kooperacją z Ambasadą RP w Irlandii, ale jedynie dlatego, że uznała, iż relacje te można by było umocnić. Najpozytywniej o współpracy wypowiadali się członkowie ugrupowania E, które ze względu na swoistą rolę „rzecznika” spraw irlandzkiej Polonii i aktywizujący charakter ma częsty kontakt z przedstawicielami placówki dyplomatycznej. Również organizacja pomocowa (C) chwaliła sobie obecne poparcie ze strony ambasady. Na ogół współpracę z ambasadą postrzegano jako szansę na lepszą i lepiej rozwiniętą współpracę z rządem. Obecnie relacje te charakteryzuje efektywna kooperacja oparta na szacunku oraz konstruktywnym dialogu. Do innych pozytywnych kwestii dotyczących współpracy ze stroną polską zaliczono zwrot w stronę lobbingu oraz działań aktywizujących, w miejsce koncentrowania się wyłącznie na edukacji, tradycji i języku polskim⁸. Za wyjątkowo pozytywny aspekt relacji z rządem polskim uznano gotowość do natychmiastowej pomocy przy potencjalnym zagrożeniu diaspory polskiej w Irlandii dyskryminacją, jak miało to miejsce w kontekście Brexitu.

Innym zagadnieniem, na którego temat respondenci różnych organizacji mieli odmienne zdanie, jest funkcjonowanie rządowych programów wspomagających powroty Polaków do Polski oraz ich ponowne przystosowywanie się do życia w ojczyźnie. Reprezentant organizacji z Dublina pozytywnie wyrażał się o programie „Powroty”, którego celem było doradztwo osobom planującym powrót do kraju. Jeden z badanych wypowiadał się z kolei na temat braku programów wdrażających dorosłych oraz dzieci w odmienne systemy: edukacyjny i zawodowy, już po powrocie do Polski. Można domyślać się, że jeśli takie programy funkcjonują w Polsce, to wyłącznie w dużych ośrodkach miejskich.

Oprócz współpracy polskich organizacji imigranckich z organami państwa polskiego, rozwija się kooperacja z niezależnymi instytucjami w Polsce, np. realizowane są wspólne projekty (C), na organizowane imprezy i wydarzenia zapraszani są goście (A, B i D), albo takie instytucje służą jako eksperckie ciała konsultacyjne (B).

Podsumowując, charakter współpracy z organami państwa polskiego w dużej mierze kształtuje się poprzez pryzmat obecnej polityki rządu w połączeniu ze specyfiką działalności danej organizacji oraz jej celów. Współczesny klimat polityczny Rzeczypospolitej

⁸ Zwrot ten miał na celu zachęcenie Polaków do obejmowania wyższych stanowisk w Irlandii oraz promowania polskiego biznesu. Dotyczył polityki poprzedniego rządu. Celem obecnych władz jest wspieranie Polaków w Irlandii, aby byli oni „silni i pewni siebie” (słowa z przemowy sekretarza stanu MSZ Jana Dziedziczaka).

Polskiej w największym stopniu wspiera ugrupowania promujące polskość, tradycję, język polski oraz pielęgnujące pamięć o swoich polskich korzeniach.

IV. Determinanty kondycji polskich organizacji imigranckich w Irlandii w świetle przeprowadzonych studiów przypadku

Spółeczność polonijna w Irlandii jako determinanta kondycji organizacji

„Emigracja irlandzka” jest emigracją ekonomiczną, relatywnie młodą. Jej głównym celem jest poprawienie własnego statusu materialnego, a nie zrzeszanie się i działalność na zasadzie wolontariatu. To jednak grupa chętnie korzystająca z oferty niektórych organizacji (np. w zakresie edukacji, poradnictwa, pewnych form oferty kulturalnej), ale sporadycznie angażująca się w ich działalność. Jednocześnie relatywnie młody wiek polskich migrantów (do 40–45 lat) warunkuje ich odwagę, dynamiczność oraz chęć zaznaczenia obecności rodzimej społeczności w nowej przestrzeni. Duża mobilność tej grupy determinuje z kolei brak potrzeby i chęci współdziałania z resztą Polonii na terenie Irlandii. Względna geograficzna bliskość Polski powoduje, że utrzymanie kontaktu z ojczyzną jest łatwe. Ponadto Polacy na ogół są usatysfakcjonowani z poziomu swojego życia w Irlandii (Raport 2016) i nie mają powodów ani nie odczuwają presji, aby się samoorganizować. Dodatkowo gros Polaków żyje w obrębie rodzimych sieci społecznych (Klimek 2012; Simon 2014) i przez to ma możliwość podtrzymywania kontaktu z krajem oraz pielęgnowania polskości.

Kilku respondentów wypowiadało się na temat braku tradycji udzielania się w ramach wolontariatu – jako spuścizny wychowania w postkomunistycznej Polsce. Działalność taka postrzegana jest jako nieopłacalna i gorsza w stosunku do pracy płatnej (Raport 2017), co przekłada się na małe zaangażowanie obywatelskie Polaków i ich niechęć do aktywności w stowarzyszeniach. Wszystkie te czynniki wpływają na małe zainteresowanie zrzeszaniem się w organizacjach. W efekcie, determinantą, która wpływa osłabiająco na kondycję poszczególnych organizacji, jest niewystarczające angażowanie się społeczności polskiej w aktywność ugrupowań polonijnych.

Kilku respondentów twierdziło, że czynną postawą charakteryzuje się tylko niewielka grupa Polaków mieszkających w Irlandii. Czasem stowarzyszenia polonijne są jednak postrzegane (E) lub same kreują się (D) na elitarne i odbiera się je jako ugrupowania odznaczające się ekskluzywnością. W pierwszym przypadku ekskluzywność ta polega na domniemanym braku rotacji i nowych członków w zarządzie, a w drugim na wykluczaniu członków, którzy nie spełniają oczekiwań zarządzających organizacją. Odnośnie do liczby członków – ta zmniejsza się (organizacja D), fluktuuje w zależności od przeprowadzanych projektów (organizacja E), a w niektórych przypadkach odwrotnie – wzrasta ze względu na doraźne potrzeby społeczności polskiej w Irlandii (A) lub kreatywną i efektywną reorganizację (A i C). Badani pozytywnie wyrażali się na temat efektów współpracy oraz samoorganizowania się w trakcie obu edycji festiwalu Polska–Éire.

Wolontariusze z jednej strony mogą stanowić swoisty budulec kondycji organizacji, ale z drugiej – ich tymczasowa obecność oznacza brak ciągłości i stanowi znaczną przeszkodę w dalszym rozwoju. O ile wszystkie badane stowarzyszenia funkcjonują na bazie ochotniczej działalności członków, to szczególnie dwie organizacje (B oraz C),

których działalność w znacznym stopniu zależy od wolontariuszy, borykają się z problemem częstej ich wymienności.

Kompetencje personelu organizacji

Silne kierownictwo i pasja liderów są niezbędne do optymalnego funkcjonowania organizacji i można wywnioskować, że wiele z ugrupowań działających w Irlandii istnieje właśnie dzięki ich charyzmatycznemu kierownictwu. Wszystkie z badanych stowarzyszeń wskazywały u siebie na trzon aktywnych działaczy i niezastąpionych jednostek – liderów, dzięki którym mogły przetrwać po dziś dzień. Wyrażano obawę, że brak tych charyzmatycznych pasjonatów w przyszłości może doprowadzić do „wypalenia się” poszczególnych członków i w efekcie do rozwiązania organizacji. Zidentyfikowano potrzebę wprowadzenia szkoleń i programów, które zachęcałyby Polaków do organizowania się oraz dzielenia swoimi doświadczeniami związanymi z zarządzaniem stowarzyszeniami. Jedno ze zjednoczeń, które funkcjonuje jako platforma łącząca wszystkie irlandzkie organizacje polonijne, cyklicznie i aktywnie organizuje tego typu kursy.

Zmieniające się potrzeby

Na podstawie informacji zebranych w wywiadach można mówić o spadającym zainteresowaniu instytucjami służącymi jako ośrodki kultury i centra jednoczenia Polaków. Dużo mniejsza frekwencja na imprezach kulturalnych spowodowana jest faktem, że wskutek globalizacji oraz osiągnięć technologicznych „odtworzenie” polskości na obczyźnie jest mniej skomplikowane i potrzeby Polaków w tym zakresie zaspokajane są obecnie np. przez Kościół, internet, media społecznościowe. Część Polaków – osoby z aspiracjami bardziej kosmopolitycznymi – opuszcza stowarzyszenia polonijne i angażuje się w niepolonijnych organizacjach pozarządowych (Raport 2017). Centra o „anachronicznym” charakterze, np. biblioteki, zmuszone są modyfikować swój program, zależnie od potrzeb odbiorców, większość jednak czyni to z powodzeniem. Z badań wynika, że wzrosło zapotrzebowanie na niektóre usługi, a na inne – spadło. Osłabła, wcześniej wspomniana, tendencja do jednoczenia się z rodakami oraz korzystania z oferty kulturalnej, natomiast coraz bardziej pożądane stają się organizacje prowadzące działalność oświatową, poradnictwo socjalne, prawne oraz związane ze zdrowiem psychicznym. Można uznać, że stowarzyszenia, które dążą w tym kierunku, a jednocześnie wspierają tendencje integracyjne, mają lepsze perspektywy na przetrwanie i rozwój.

Kontekst recepcji

Irlandia jest krajem akceptującym, a nawet promującym różnorodność i brak nastrojów ksenofobicznych, co pozytywnie wpływa na zakładanie organizacji etnicznych – taką opinię wyrazili respondenci z wszystkich pięciu badanych organizacji. Brak barier biurokratycznych i administracyjnych przy zakładaniu stowarzyszeń był bodźcem do uformowania się i sformalizowania działalności trzech z pięciu badanych ugrupowań (A, B i C). Z kolei ważnym czynnikiem zewnętrznym wpływającym negatywnie na kondycję polskich stowarzyszeń jest obecność w Irlandii nieetnicznych ugrupowań wspomagających migrantów, pomagających również Polakom, a nawet zatrudniających polskojęzyczny personel. Skutkuje to zmniejszonym zapotrzebowaniem na organizacje polonijne.

Konflikty i napięcia jako uwarunkowanie kondycji organizacji

Zasadniczo konflikty i napięcia nie są znaczącym elementem krajobrazu polskich ugrupowań imigranckich w Irlandii, a organizacje polonijne interesuje raczej współpraca niż rywalizacja. Wszelkie nieporozumienia, szczególnie te na tle politycznym, mogą jednak wpływać na ich funkcjonowanie. O pewnych znikomych, ale w jakimś wymiarze rzucających na kondycję konfliktach wspomniano w przypadkach dwóch z badanych stowarzyszeń, przyczyną sporów była walka o ograniczone zasoby finansowe. Konflikt dotyczący sfery wzajemnych wpływów między ugrupowaniami nie pozwolił na stworzenie organizacji parasolowej lub federacji. W Irlandii istnieje specyficzna sytuacja: funkcjonuje tam kilka silnych ugrupowań, które nie chcą „zniknąć pod parasolem” jednej dominującej organizacji. W efekcie jednoczenie się w silniejsze, współdziałające stowarzyszenia jest znacznie utrudnione.

Jeśli starcia lub konflikty się pojawiają, to na tle poglądów, rywalizacji o fundusze, posiadania władzy i wpływów lub są natury osobistej. Jak sugerowano, ma to związek z brakiem tradycji zrzeszania się, nieufnością wobec ugrupowań prospołecznych oraz antyautorytaryzmem Polaków. Do historycznych uwarunkowań zaliczono brak myślenia kolektywnego i nacisk na indywidualizm jako na spuściznę okresu transformacji, także podziały w społeczności polskiej, które nie pozwalają na budowanie wspólnej wizji działania:

[...] brakuje tego doświadczenia, w jaki sposób ze sobą rozmawiać i jak koncentrować się na tym, co nas łączy, a nie na tym, co nas dzieli. (Irlandia_6_XY2)

Konflikty na tle politycznym mogą utrudniać współpracę ze względu na rozbieżność interesów. Napięcia te narastają w związku z aktualną sytuacją polityczną w Polsce i pewne radykalizmy oraz ekstremizmy nie pozwalają organizacjom budować wspólnej wizji. Jako przykład podano dwie organizacje spoza stolicy Irlandii, reprezentujące odmienne poglądy, których konflikt czasami jest przeszkodą w owocnym współdziałaniu. O napięciach na tle posiadania wpływów wypowiadały się osoby z dwóch organizacji (C i E) – obawa przed utratą autonomii powoduje trudności w stworzeniu jednej, formalnej struktury parasolowej w Irlandii. Animozje natury personalnej to rezultat „wchodzenia sobie w drogę” lub powielania czyichś działań. Jedynym przykładem tego rodzaju starć w Irlandii są te między szkołami polonijnymi. W wyniku przeprowadzonych wywiadów można było zidentyfikować międzyorganizacyjne konflikty na tle formy ustrukturyzowania poszczególnych organizacji, np. organizacja B poddała krytyce brak formalnej struktury w organizacji E i jej *sieciowy charakter*. Jednocześnie taki brak formalnych struktur jest znakiem zmieniających się czasów i odpowiada realiom migracji irlandzkiej. Badany z organizacji E stwierdził, że ponieważ zaangażowane osoby działają na zasadzie *satelitów*, wspomaga to dynamikę funkcjonowania i jest źródłem nowych inspiracji.

V. Wnioski

Na podstawie analizy wywiadów z 20 respondentami związanymi z pięcioma polskimi organizacjami imigranckimi w Irlandii oraz modelu wyjaśniającego uwarunkowania stanu organizacji imigranckich (Nowosielski, Nowak 2016), można określić grupę czynników wpływających na kondycję tych konkretnych organizacji w Irlandii. W odniesieniu do sytuacji pięciu polskich organizacji na podstawie badań empirycznych

można wysnuć kilka wniosków ogólnych, odnoszących się do czterech hipotez wyszczególnionych poniżej.

Po pierwsze, stan i funkcjonowanie wspomnianych organizacji zależy od charakterystyki procesu migracyjnego oraz zbiorowości imigranckiej na ziemi irlandzkiej. Specyficzny charakter migracji do Irlandii (ekonomiczna, jednofalowa, spójna i relatywnie „młoda”) pociąga za sobą określone konsekwencje, przekładające się na następujące jej cechy: brak zastępych struktur organizacyjnych, śladowa obecność konfliktów intra- oraz interorganizacyjnych, silny nurt prointegracyjny, duża aktywność i otwarcie się na „inność”.

W Irlandii nie ma jawnego i zauważalnego skonfliktowania oraz podziałów między organizacjami. Nawet potencjalny konflikt „młode” vs „stare” organizacje nie istnieje, ponieważ dwa starsze stowarzyszenia, działające jeszcze przed poakcesyjną falą emigracyjną, przyjęły do swoich szeregów młodych ludzi, którzy wyemigrowali po 2005/2006 roku. Taka sytuacja daje lepsze warunki dla konstruktywnej kooperacji niż rywalizacji i napięć. Z zasady organizacje polonijne są otwarte na nowych członków, i z nieznacznymi wyjątkami wspominanymi przez badanych i opisanymi w niniejszym raporcie, nie stwarzają one sytuacji elitarności czy ekskluzywności. Ponadto obecność paraparasolowej platformy, jaką jest Forum Polonia, była komentowana jako niezmiernie ważna przy udzielaniu wsparcia – szczególnie merytorycznego – innym organizacjom polonijnym w Irlandii oraz przy koordynowaniu ich działalności. Forum wspomaga łączność pomiędzy poszczególnymi ugrupowaniami w Irlandii, co powoduje, że reprezentanci znają się wzajemnie i mogą inicjować nowe pomysły oraz projekty dzięki zjazdom, konferencjom i szkoleniom organizowanym przez Forum Polonia.

Większość badanych organizacji szybko odpowiada na zmieniające się potrzeby i dostosowuje się do nowych okoliczności – jest to niezbędne dla zapewnienia środków finansowych oraz frekwencji aktywnych członków. Realia życia imigrantów w Irlandii tak samo jak realia globalne zmieniają się raptownie i organizacje poszukują wciąż nowych, odpowiednich środków i atrakcyjnych pomysłów, dzięki którym mogłyby zwiększyć zainteresowanie społeczności polskiej. Na przykład w wywiadach dyskutowano o zaangażowaniu młodzieży, o ofercie wyłaniających się współczesnych, aktualnych tematów i otwieraniu się na inne kultury obecne w Irlandii oraz bliższej współpracy z organizacjami etnicznymi z innych krajów.

Po drugie, kondycja organizacji zależy od charakterystyki kraju i społeczeństwa wysyłającego. Ten czynnik ma odzwierciedlenie głównie w założeniach i realizacji polityki polonijnej oraz skłonności do angażowania się społecznego i tworzenia się wzorców samoorganizacji zaobserwowanych wśród społeczności polskiej w Irlandii. Na podstawie przeprowadzonych studium przypadków, można uznać, że kondycja badanych organizacji zależy od obecnej polityki polonijnej Rzeczypospolitej Polskiej. Silnie patriotyczna i nastawiona na podtrzymywanie oraz krzewienie polskiej kultury polityka polskiego rządu jest szczególnie przychylna dla działalności badanej tutaj organizacji o charakterze edukacyjnym. Tym samym, o ile pewne organizacje korzystają na tym finansowo, o tyle inne tracą fundusze pochodzące z Polski. Nastawienie na potencjalne powroty Polaków, umacnianie ich więzi z krajem i krzewienie języka polskiego nie zawsze idą w parze z prointegracyjną polityką rządu kraju przyjmującego. Ze względu na fakt, że wiele organizacji polonijnych jest nastawionych na integrację Polaków w Irlandii, nie zawsze mają one realne wsparcie finansowe, merytoryczne i moralne ze strony instytucji

państwa polskiego. Irlandia jest postrzegana jako kraj tolerancyjny, otwarty na różnorodność i prointegracyjny w swojej polityce. Ze względu na wspomnianą rozbieżność programów politycznych Polski i Irlandii, dotyczącą przyjmowania i integracji imigrantów, społeczne i polityczne stosunki między obydwojema państwami mogą powodować występowanie konfliktu z instytucjami państwa przyjmującego. W kontekście relacji Polska–Irlandia trudno mówić jednak o jawnym konflikcie, jednak należy podkreślić, że rozbieżność stanowisk, jaką sugerowano w wywiadach, może wpływać na obojętność lub wycofywanie środków ze strony irlandzkiej, szczególnie jeśli działania organizacyjne są postrzegane jako izolacjonistyczne.

Oddzielnym zagadnieniem jest przedstawianie przez badanych Rzeczypospolitej Polskiej jako kraju niedającego dostatecznego wsparcia politycznego dla diaspory polonijnej w Irlandii. Uskarżano się głównie na fakt, że rząd polski zasadniczo „zajmuje się Wschodem” oraz że Irlandia jest marginalizowana na rzecz Wielkiej Brytanii. Jednocześnie wsparcie i działania Ambasady oraz Konsulatu RP w Irlandii są oceniane przez większość organizacji jako zdecydowanie pozytywne i efektywne.

Jako czynnik wpływający na obniżenie dynamiki działania i widoczności polskich organizacji podawano słabe zaangażowanie się społeczności polskiej w zrzeszoną działalność. Nieangażowanie się w sformalizowane organizacje uznano za wzór powielany z Polski – zwracano uwagę na nieufność wobec takich struktur i antyautorytaryzm, obserwowany szczególnie wśród starszego pokolenia migrantów. Jednocześnie rozpoznano, że młodsze pokolenie, wykształcone w obu systemach – irlandzkim i polskim – ma potencjał zmiany takiego stanu oraz percepcji społeczności polskiej, ponieważ inaczej postrzega ono ideę wolontariatu.

Charakterystyka kraju i społeczeństwa przyjmującego to trzeci czynnik wpływający na kondycję organizacji polonijnych. Kontekst recepcji w Irlandii oceniany jest jako szczególnie sprzyjający zakładaniu i funkcjonowaniu organizacji etnicznych. Wspomniano o braku nastrojów ksenofobicznych i niepotrzebnych biurokratycznych barier, o otwartości na inność oraz fakcie, że mała powierzchnia Irlandii sprzyja komunikacji i kooperacji pomiędzy organizacjami polonijnymi. Organizowany corocznie festiwal Polska–Éire (zarówno z inicjatywy polskiej ambasady, jak i rządu irlandzkiego), nie tylko wspomaga spójność i dynamikę działania polskich organizacji, ale też czyni je bardziej widzialnymi i silniejszymi wśród organizacji pozarządowych w Irlandii.

Warto podkreślić, że w Irlandii nie ma większych problemów integracyjnych. Tolerancyjne postawy społeczeństwa przyjmującego wpływają na niskie zapotrzebowanie na organizacje o charakterze lobbującym czy reprezentującym. Oceniono, że stan rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Irlandii jest stosunkowo wysoki, wyższy niż w Polsce, i może to przyczyniać się do społecznej legitymizacji zakładania oraz funkcjonowania organizacji imigranckich. Często podkreślano jednak pewną neutralność oraz, co za tym idzie, obojętność wobec organizacji polonijnych i niski stopień kooperacji irlandzkich organizacji ze zrzeszeniami diaspory polskiej. Polacy w Irlandii są postrzegani jako migranci dobrze się integrujący i „niewidzialni”, a przez to niewymagający szczególnego wsparcia politycznego, społecznego i finansowego; ponadto w ostatnim okresie większość funduszy przeznaczana jest na migrantów spoza Unii Europejskiej. Wpływa to pośrednio na stan materialny organizacji polonijnych.

Ostatnim determinantem, który może przyczyniać się do stanu, w jakim znajduje się dana organizacja, są relacje między krajem wysyłającym a przyjmującym. Współczesny klimat polityczny Rzeczypospolitej Polskiej w największym stopniu wspiera ugrupowania promujące polskość, tradycję, język polski oraz pielęgnujące pamięć o swoich polskich korzeniach. Uzyskanie funduszy od instytucji państwowych w Irlandii jest łatwiejsze, jeśli organizacja jest nastawiona na integrację oraz angażuje inne grupy migrantów – profil polonijny, ze względu na kulturowy separatyzm, często nie spełnia warunków polityki integracyjnej Irlandii. Przy staraniu się o pozyskanie funduszy ze strony irlandzkiej bardzo istotne jest eksponowanie relacji polsko-irlandzkich i nacisk na to, aby przedsięwzięcia polonijne miały bardziej inkluzywny charakter. We wcześniejszym etapie badań, jeden z badanych zaobserwował, że skurczenie się funduszy ma związek z odmiennymi poglądami i rozbieżnymi priorytetami integracyjnymi dwóch nacji:

[...] oni są bardzo prointegracyjni, zwłaszcza w kontekście Brexitu, i zawsze byli, i są za integracją europejską, są otwarci na migrantów, więc jak się Pani domyśla, teraz trochę nam się to też, powiedzmy... my mamy troszeczkę inne priorytety. Więc też nam się tak trochę to rozjeżdża. (Irlandia_4_OrgPanPol)

VI. Literatura

Barret A., Duffy D. (2008). *Are Ireland's immigrants integrating into its labor market?* International Migration Review 42, 597–619.

Fanning B. (2011). *Immigration and social cohesion in the Republic of Ireland*. Manchester: Manchester University Press.

Klimek Ł. (2012). *Polscy migranci mieszkający w Irlandii, ich strategie akulturacyjne i stosunek wobec integracji*. Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny 3 (38), 27–52.

Nowosielski M., Nowak W. 2016. *Zarys uwarunkowań funkcjonowania organizacji imigranckich – propozycja modelu wyjaśniającego*. Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny 161 (3), 31–52.

Płachecki J. (2012). *Polish Immigrant Organizations After 2004*. In: Polish Emigration In Ireland In The 20th and Early 21st Centuries, ed. J. Płachecki. Dublin & Żyrardów: Publishing House of the Institute for Sustainable Technologies – National Research Institute.

Raport. (2016). *Raport z badania przedstawicieli instytucji państwa przyjmującego – Irlandia*. Poznań: Instytut Zachodni.

Raport. (2017). *Raport z badania ekspertów w zakresie polskich organizacji imigranckich – Irlandia*. Warszawa: OBM.

Simon J. (2014). *Ireland, from boom to bust: to what extent has the downfall in the Irish*

economy impacted on Polish migrants living and working in Ireland?, ed. H. O'Connor, J. Goodwin. Leicester: University of Leicester.